

Kokaugu stādījumi PEFC shēmās

Vad.pētn. Dr. Mudrite Daugaviete, LVMI “Silava”

PEFC Mežu apsaimniekošanas sertifikācijas standarts Latvijai (Apstiprināts 18.08.2015.)

1999. gadā 30 jūnijā Parīzē tika nodibināta **PEFC** (*Meža sertifikācijas sistēmu novērtēšanas programma*) ko izveidojušas Eiropas meža īpašnieku organizācijas. Šī Padome ir jumta organizācija daudzām nacionālām PEFC Mežu sertifikācijas Padomēm, kuras izstrādā vietējiem apstākļiem atbilstošus mežsaimniecības ilgtspējīgas attīstības kritērijus un indikatorus.

Pirmais standarts Latvijā tika izstrādāts 2000. gadā, bet vēlākajos gados, sakarā ar nacionālās meža likumdošanas maiņu, šo standartu pārstrādāja un pieņēma 2010. gadā. Šobrīd ir spēkā 2015. gadā izstrādātais standarts (www.pefc.lv)

Būtisks jaunums:

Šis Standarts ir piemērojams visā Latvijas teritorijā, visiem mežu tipiēm, visiem mežu īpašumiem/ plantāciju mežiem un kokaugu stādījumiem, neatkarīgi no īpašumu formas un lieluma.

Šobrīd zaļās enerģijas izmantošana Eiropas Savienībā piedzīvo uzplaukumu, un jau tagad lielākie bioenerģijas ražotāji pieprasa atbildīgā veidā iegūtu meža biomasu- krūmāju koksne, zāģu skaidas, šķelda un citas koksnes atliekas.

Tas nozīmē, ka sertificējot savus mežus, tiek iegūta papildu vērtība mežiem un koksnes granulām, kas ir FSC vai PEFC sertificētas. Jo ES vadlīnijas paredz, ka jāveicina sertificētu izejmateriālu izmantošana arī bioenerģijas ražošanā.

Latvijas biomasas asociācija LatviaBio jau tagad prasa sertificētu biomasu, lai varētu ieiet pasaules biomasas tirgos.

1. Kritērijs. Meža resursu pārvaldīšana un atbilstošu pasākumu veikšana to ieguldījuma palielināšanai globālajā oglekļa apritē

Vērtēšanas indikatori

1.2.1. Meža un zemes apsaimniekošana

1. Kopējās apsaimniekojamās teritorijas platība (ha), izmaiņas.

2. Ieaudzēto mežu/plantāciju mežu/ kokaugu stādījumu platības (ha), izmaiņas

3. Jābūt dokumentiem, kas apliecina īpašuma/ apsaimniekošanas tiesības.

4. Meža apsaimniekošana tiek veikta atbilstoši likumdošanai, teritorijas attīstības un meža apsaimniekošanas plānam, un citiem Meža īpašnieka, apsaimniekotāja, tiesiskā valdītāja iekšējiem dokumentiem.

5. Jāizvērtē iespējas meža platību palielināšanai, ieaudzējot mežus / plantāciju mežus lauksaimniecības zemēs.

1. Kritērijs. Meža resursu pārvaldīšana un atbilstošu pasākumu veikšana to ieguldījuma palielināšanai globālajā oglekļa apritē

Vērtēšanas indikatori

6. Meža zemju atmežošana vai zemes lietošanas veida maiņa tiek veikta:

- atbilstoši likumdošanai, teritorijas attīstības un meža apsaimniekošanas plānam, un citiem mežu apsaimniekošanas iekšējiem dokumentiem;**
- Saskaņā ar ietekmes novērtējumu (ilgtermiņā pamatots sociālais, ekonomiskais un ekoloģiskais (piem. atmežojamo platību kompensējot ar meža ieaudzēšanu, jaunu dabas aizsardzības teritoriju izdalīšanu u.c.) izdevīgums;**
- gadījumos, kad nav negatīvas ietekmes uz ekoloģiski nozīmīgām mežu teritorijām, teritorijām ar retām un/vai aizsargājamām sugām, kā arī teritorijām ar vēsturisko un kultūrvēsturisko nozīmi;**
- ļoti ierobežotos apmēros no kopējās mežu teritorijas, tos atbilstoši pamatojot.**

1. Kritērijs. Meža resursu pārvaldīšana un atbilstošu pasākumu veikšana to ieguldījuma palielināšanai globālajā oglekļa apritē

Vērtēšanas indikatori

1.2.2. Koksnes krāja

1. Kopējā koksnes krāja (m^3).

2. Vidējā koksnes krāja sadalījumā pa koku sugām un vecuma vai caurmēra grupām (m^3/ha).

3. Ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas nodrošināšana, vienlaicīgi veicot mežsaimnieciskās darbības koksnes krājas un/vai kvalitātes palielināšanai meža zemēs (piem. -kopšana, atzarošana).

4. Aktuālās informācijas uzturēšana par mežaudžu aprakstošajiem taksācijas rādītājiem, nepieciešamības gadījumā piesaistot zinātniskās institūcijas vai citas kompetentas organizācijas.

Biznesa plāns: kāda krāja vai koksnes biomasa tiek paredzēta, kā tas tiek nodrošināts.

1.2.3. Oglekļa aprite

Ko dos šis kokaugu stādījums oglekļa emisijas sakarā. Latvija PEFC padomes mājas lapā www.pefc.lv ir atrodama tabula, kurā ievietojot koku sugu, vecumu, krāju, tiek izrēķināts C un CO₂ piesaiste.

2. Kritērijs. Meža ekosistēmas veselības un vitalitātes uzturēšana

Vērtēšanas indikatori

2.2.1. Biotisko risku apdraudējums

1. Mežaudžu platības, kurās veiktas darbības aizsardzībai pret meža kaitēkļiem (piem. astoņzobu mizgrauzis, priežu rūsganā zāglapsene, lielais smecernieks, u.c.) (ha), pēdējos 5 gados.

2. Meža kaitēkļu nodarītie postījumi mežam (m^3 un/vai ha), pēdējos 5 gados.

3. Mežaudžu platības, kurās ir veiktas darbības aizsardzībai pret sēņu izraisītām slimībām (sakņu trupe u.c.) (ha), pēdējos 5 gados.

4. Sēņu izraisīto slimību nodarītie postījumi mežam (m^3 un/vai ha), pēdējos 5 gados.

5. Mežaudzes, kurās veiktas darbības aizsardzībai pret meža dzīvniekiem (ha), pēdējos 5 gados.

6. Medījamo dzīvnieku nodarītie postījumi mežam (m^3 un/vai ha), pēdējos 5 gados.

7. Cita veida bojājumi (m^3 un/vai ha), pēdējos 5 gados.

2. Kritērijs. Meža ekosistēmas veselības un vitalitātes uzturēšana

Vērtēšanas indikatori

2.2.2. Abiotisko risku apdraudējums

Mežaudžu platības, kurās ir bijis ugunsgrēks (ha), pēdējos 5 gados.

2.Mežaudžu platības, kurās ir veiktas sanitārās cirtes vēja un/vai sniega un/vai ledus radīto bojājumu rezultātā (ha un/vai m³), pēdējos 5 gados.

3.Cita veida bojājumi (m³ un/vai ha), pēdējos 5 gados.

4. Izstrādāta kārtība abiotisko risku rezultātā radušos bojājumu kontrolei un novēršanai.

2.2.3. Augu aizsardzības līdzekļu un/vai mēslošanas līdzekļu izmantošana

1. Mežaudžu un vai izcirtumu platības, kurās ir lietoti augu aizsardzības līdzekļi un/vai mēslošanas līdzekļi (ha), izmaiņas.

2. Izmantoto augu aizsardzības līdzekļu un/vai mēslošanas līdzekļu nosaukums, darbīgās vielas nosaukums un izmantotais apjoms (kg, l), izmaiņas.

3. Izstrādāta kārtība augu aizsardzības līdzekļu un/vai mēslošanas līdzekļu izmantošanai, uzskaitēi, nepieciešamo apmācību veikšanai un darba aizsardzības līdzekļu izmantošanai personām, kuras strādā ar augu aizsardzības līdzekļiem un/vai mēslošanas līdzekļiem.

3. Kritērijs: Meža produktīvo funkciju (koksnes un nekoksnes) uzturēšana un veicināšana

3.2.1. Koksnes produkti

- 1. Nocirstie apjomi, sadalījumā pa sugām pēdējo desmit gadu periodā (m³).**
- 2. Plānotie nocērtamie apjomi, sadalījumā pa sugām nākamo desmit gadu periodam (m³).**
- 3. Krājas izmaiņas pēdējo desmit gadu periodā un plānotās izmaiņas nākamo desmit gadu periodam (m³/ha).**
- 4. Nocirstie ikgadējie koksnes apjomi sadalījumā pa sugām:**
 - Galvenajā cirtē (m³, ha), izmaiņas;
 - Krājas kopšanas cirtēs (m³, ha), izmaiņas;
 - Sanitārajās un cita veida cirtēs (m³, ha), pēdējo 5 gadu periodā.
- 5. Pievestās ciršanas atliekas – sīkkoksne, zari, celmi (m³ un/vai ha un citas mērvienības), izmaiņas.**
- 6. Jaunaudžu kopšanas darbu izpilde (ha), izmaiņas.**
- 7. Meža apsaimniekošanas plānošanā un praksē tiek ņemtas vērā un/vai ieviestas jaunākās zinātniskās un praktiskās atziņas par veicamajām mežsaimnieciskajām darbībām mežaudžu augšanas gaitas uzlabošanai.**
- 8. Izstrādāts pamatojums ilgtermiņa mežsaimniecisko investīciju ieguldīšanai.**
- 9. Tiek nodrošināta darbinieku apmācība par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu.**

3. Kritērijs: Meža produktīvo funkciju (koksnes un nekoksnes) uzturēšana un veicināšana

3.2.1. Nekoksnes produkti

- 1. Kopējais komerciāliem mērķiem realizētais nekoksnes produktu (piem. medījamie dzīvnieki, ogas, sēnes) apjoms, izmaiņas.**
- 2. Izveidota un praksē ieviesta kārtība un/vai prasības komerciāliem mērķiem realizējamo nekoksnes produktu apsaimniekošanai.**

4. Kritērijs: Meža ekosistēmas bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša veicināšana

Vērtēšanas indikatori

4.2.1. Ekoloģiski nozīmīgas meža teritorijas. Aizsargājamās mežu teritorijas, sadalījumā pa aizsardzības kategorijām un veidiem (bez mežsaimnieciskās darbības, ar ierobežotu mežsaimniecisko darbību) (ha, %), pēdējos 5 gados t.sk.:

1.1. Meža zemes nacionālajos parkos (ha),

1.2. Meža zemes dabas rezervātos (ha),

1.3. Meža zemes dabas liegumos (ha),

1.4. Meža zemes dabas parkos (ha),

1.5. Meža zemes aizsargājamo ainavu

2. Ir pieejama informācija par konstatētajām aizsargājamām sugām un biotopiem.

3. Tiek papildinātas zināšanas par meža bioloģiskās daudzveidības veicināšanu un/vai aizsargājamām sugām.

4. Gadījumos, kad meža īpašumā nav 4.2.1.1. minētās teritorijas jāveic pasākumi meža bioloģiskās daudzveidības veicināšanai (piem. tiek nodrošināta mežaudžu, kurās būtiski pārsniegts galvenās cirtes vecums, veidošana 12 apvidos (ha).

4. Kritērijs: Meža ekosistēmas bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša veicināšana

Vērtēšanas indikatori

4.2.1. Ekoloģiski nozīmīgas meža teritorijas. Aizsargājamās mežu teritorijas, sadalījumā pa aizsardzības kategorijām un veidiem (bez mežsaimnieciskās darbības, ar ierobežotu mežsaimniecisko darbību) (ha, %), pēdējos 5 gados t.sk.:

1.6.Meža zemes biosfēras rezervātā (ha),

1.7. Meža zemes dabas pieminekļos (ha),

1.8.Meža zemes mikroliegumos un to buferzonās (ha),

1.9.Tai skaitā (1.1.–1.8.) meža zemes Natura 2000 teritorijās (ha),

1.10. Meža zemes ūdeņu un purvu aizsargjoslās (ha),

1.11. Meža zemes aizsargjoslās ap pilsētām (ha) un/vai uzturēšana).

5. Tiek nodrošināta ekoloģiski nozīmīgo meža teritoriju aizsardzība.

4. Kritērijs: Meža ekosistēmas bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša veicināšana

Vērtēšanas indikatori

4.2.2. Bioloģiskā daudzveidība saimnieciskajos mežos

1. dabiskās atjaunošanas īpatsvars no kopējā atjaunoto platību apjoma (%), izmaiņas.
2. Viendabīgas egļu mežaudzes, kas vecākas par 40 gadiem (egle vairāk kā 90 % no koku sugu sastāva) (ha), izmaiņas
3. Ar introducētām koku sugām atjaunoto/ieaudzēto mežaudžu platība (ha), izmaiņas.
4. Meža īpašumā esošo ģenētisko resursu mežaudžu platības sadalījumā pa koku sugām (ha), pēdējos 5 gados.
5. Meža īpašumā esošo mežaudžu platības, kurās būtiski pārsniegts galvenās cirtes vecums, sadalījumā pa koku sugām (ha), izmaiņas.
6. Ir pieejami dokumenti par mākslīgi atjaunotās mežaudzēs izmantotā meža reproduktīvā materiāla izcelsmi.
7. Tiek nodrošināta stāvošu un kritušu mirušo koku saglabāšana mežā.

5. Kritērijs: Aizsardzības funkciju uzturēšana un atbilstoša veicināšana mežu apsaimniekošanā (īpaši attiecībā uz augsni un ūdeni)

Vērtēšanas indikatori

5.2.1. Augsnes erozija un bojājumi

1. Meži uz slapjām augsnēm, kuros plānota un/vai veikta saimnieciskā darbība (ha), izmaiņas.

2. Plānojot meža apsaimniekošanu, mežos uz slapjām augsnēm novērtē iespējamo ietekmi uz vidi un nosaka nepieciešamos pasākumus iespējamās negatīvās ietekmes samazināšanai.

5.2.2. Ūdeņu aizsardzība mežos

1. Meži, kas robežojas ar ūdeņiem un purviem, un tiek aizsargāti un/vai apsaimniekoti ar primāro mērķi ūdens kvalitātes aizsardzībai (ha), izmaiņas.

2. Plānojot meža apsaimniekošanu mežos, kas robežojas ar ūdeņiem un purviem, novērtē iespējamo ietekmi uz vidi un nosaka nepieciešamos pasākumus iespējamās negatīvās ietekmes samazināšana

5. Kritērijs: Aizsardzības funkciju uzturēšana un atbilstoša veicināšana mežu apsaimniekošanā (īpaši attiecībā uz augsni un ūdeni)

Vērtēšanas indikatori

5.2.2. Ūdeņu aizsardzība mežos

- 1. Meži, kas robežojas ar ūdeņiem un purviem, un tiek aizsargāti un/vai apsaimniekoti ar primāro mērķi ūdens kvalitātes aizsardzībai (ha), izmaiņas.**
- 2. Plānojot meža apsaimniekošanu mežos, kas robežojas ar ūdeņiem un purviem, novērtē iespējamo ietekmi uz vidi un nosaka nepieciešamos pasākumus iespējamās negatīvās ietekmes samazināšanai/**

6. Kritērijs: Citu sociāli ekonomisku funkciju un nosacījumu uzturēšana

Vērtēšanas indikatori

6.2.1. Meža ekonomiskās funkcijas

- 1. Ieņēmumu –izdevumu salīdzinājums. (EUR), izmaiņas.**
- 2. Izvērtēta iespēja ilgtermiņā pamatotu pētniecisko rezultātu ieviešanai meža apsaimniekošanā ar mērķi palielināt meža vērtību.**

6.2.2. . Meža rekreācijas funkcijas

- 1. Kopējais labiekārtoto un uzturēto atpūtas vietu un tūrisma taku/laipu skaits (skaits), izmaiņas.**
- 2. Atpūtas vietas, kas paredzētas vienlaicīgai liela skaita (vairāk kā 30) cilvēku piesaistīšanai (skaits), izmaiņas.**
- 3. Izveidotās labiekārtotās atpūtas vietas tiek uzturētas.**
- 4. Meža apsaimniekošanas rezultātā radušies un citi mežos esošie neorganisko atkritumu regulāri jāsavāc un jāutilizē.**

6. Kritērijs: Citu sociāli ekonomisku funkciju un nosacījumu uzturēšana

Vērtēšanas indikatori

6.2.3. Meža sociālās funkcijas

- 1. Kopējais darbinieku skaits (skaits), izmaiņas.**
- 2. Meža apsaimniekošanā notikušo nelaimes gadījumu skaits (skaits), pēdējos 5 gados.**
- 3. Izveidota darba aizsardzības sistēma.**
- 4. Tiek veikta darbinieku profesionālā apmācība.**
- 5. Iespēju robežās jāveicina sabiedrības izglītošana par mežu un vidi.**
- 6. Plānojot meža apsaimniekošanas darbus pilsētu un/vai ciemu teritorijās, vai tiešā to tuvumā, atbilstoši plānotās darbības apmēram, novērtē iespējamo ietekmi uz vietējiem iedzīvotājiem un nosaka nepieciešamos pasākumus iespējamās negatīvās ietekmes samazināšanai.**
- 7. Konstatējot nelikumīgas darbības, nekavējoties jāveic atbilstoši pasākumi to novēršanai**

6. Kritērijs: Citu sociāli ekonomisku funkciju un nosacījumu uzturēšana

Vērtēšanas indikatori

6.2.4. Meža kultūrvēsturiskās funkcijas

1. Teritorijas ar kultūrvēsturisko nozīmi (skaits), izmaiņas.
2. Izveidota kārtība kultūrvēsturisko teritoriju apsaimniekošanai.

6.2.5. Publiskā līdzdalība

1. Informācijas apmaiņa ar sabiedrību, ieinteresētajām pusēm un/vai nevalstiskajām organizācijām tiek dokumentēta un saglabāta, vismaz 5gadus.
2. Sabiedrības, ieinteresēto pušu un/vai nevalstisko organizāciju iesniegtās sūdzības un/vaipriekšlikumi mežu apsaimniekošanas plānošanas un/vai prakses uzlabošanai tiek izvērtēti un sniegta atbilde.
Sūdzību un/vai strīdu atrisināšanai jānotiek saskaņā ar Likumdošanu.

Vietējās koku sugas (šī standarta izpratnē)

1. Parastā priede *Pinus sylvestris* L.
2. Parastā egle *Picea abies* (L.) Karst.
3. Kārpainais bērzs *Betula pendula* Roth.
4. Pūkainais bērzs *Betula pubescens* Ehrh.
5. Parastā apse *Populus tremula* L.
6. Melnalksnis *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.
7. Parastais osis *Fraxinus excelsior* L.
8. Parastais ozols *Quercus robur* L.
9. Parastā liepa *Tilia cordata* Mill.
10. Parastā kļava *Acer platanoides* L.
11. Parastā goba *Ulmus glabra* Huds.
12. Parastā vīksna *Ulmus laevis* Pall.
13. Baltalksnis *Alnus incana* (L.) Moench.
14. Parastais skābardis *Carpinus betulus* L.
15. Eiropas dižskābardis *Fagus sylvatica* L.
16. Saldais ķirsis *Prunus avium* (L.) L.
17. Vītolu sugas *Salix* spp.
18. Parastais pīlādzis *Sorbus aucuparia* L.
19. Lapegļu sugas un to hibrīdi *Larix* spp.
20. Citas apšu un papeļu sugas un to hibrīdi *Populus* spp.
21. Sarkanais ozols *Quercus rubra* L.
22. Alkšņu hibrīdi *Alnus* spp.

Mežsaimniecības uzņēmumiem/īpašumiem

1. Uzņēmuma/īpašuma reģistrācijas apliecības kopija
2. Uzņēmuma struktūrshēma
3. Uzņēmuma atrašanās vietas un ceļu shēma Pievienota veidlapa
4. Līgumi (starp uzņēmumiem, darbiniekiem u.c.)
6. Darbinieku saraksts
7. Grupas dalībnieku saraksts (grupas, reģiona sertifikācijas gadījumā).
8. Īpašumu apliecinošu dokumentu vai nomas līgumu kopijas

Mežsaimniecības uzņēmumiem

9. Meža īpašumu/ apsaimniekojamo platību projektu kopijas. Aktualizētos inventarizācijas datus uz 01.02.2016.
10. Iekšējo auditu veikšanas plāni, Informācija par iekšējiem auditiem
11. Darbinieku kvalifikācijas celšanas plāni
12. Darbinieku apmācības plāni par PEFC sertifikācijas sistēmu, izmaiņām sistēmā
13. Reglamentējošo normatīvo aktu saraksts un to pieejamība

Paldies par uzmanību!